

Neodbytný jako stáří

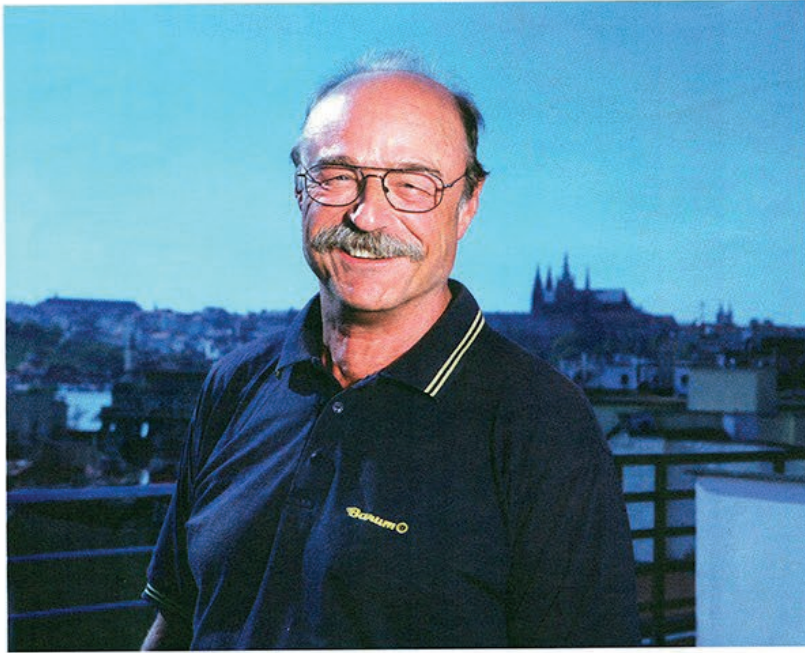

FOTO: JIŘÍ LANDA

Hned v úvodu rozhovoru mě Pavel Nový upozornil, že v posledních letech trpí takzvanou méno-pauzou a že si budu muset při zpracovávání našeho povídání pořádně „zagooglit“, abych většinu jmen lidí a názvů inscenací, o nichž budeme hovořit, dohledal. Přiznávám, párkrát jsem se do tohoto tajemného pátrání pustil, ale nebylo to nutné až tak často, jak mě připravoval.

JIŘÍ LANDA

Jak došlo k vašemu současnému hostování v Divadle pod Palmovkou v Čechovově Višňovém sadu?

K roli Firse jsem se dostal nedopatřením. Původně ho měl hrát Ladislav Trojan, ale kvůli zdravotním problémům ze zkoušení odstoupil. Narychlo proto začali hledat někoho starého, kdo by vypadal obdobně zchátralé, až našli mě. Byl jsem nadšený, protože inscenaci režíroval Martin Čičvák, jehož jméno figuruje na seznamu předních režisérů Činoherního klubu, navíc má spoustu zkušeností ze zahraničí. Zajímalo mě jeho styl práce. Také jsem se mohl setkat s mnoha lidmi, se kterými jsem nikdy nehrál, vyjma Honzy Teplého, s nímž se známé z natáčení Zdivočelé země. A role Firse nebyla až tak složitá. Já už jednou skoro mrtvý byl, takže jsem měl z čeho čerpat... Co jste zjistil o způsobu práce Martina Čičváka?

Dá vám neuvěřitelnou svobodu a pak se domluvíte, jak ji trochu okleštěte. Vlastně to bylo podobné jako v Ypsilonce. Nikdy jsem od něj neslyšel, jak se mi občas stává, větu: *Tohle si nech do Ypsilonky*. Když tohle zaslechnu, hned vím, kde se nacházím... Dobrý režisér by neměl omezovat herce ve fantazii ani v blbostech. Nikdy nevíte, co se nakonec bude hodit. Podobnou svobodu nám nedávno dopřál i Martin Tichý v zatím poslední premiéře Studia Ypsilon – volně adaptaci Shakespearovy komedie *Sen noci svatojánské*.

TŘICET LET V YPSILONCE

Studia Ypsilon jste věrný přes třicet let. Vzpomenete si, kdy jste se s ním začal sbližovat?

První setkání s Ypsilonkou mě doslova očarovalo. Československý svaz

dramatických umělců pořádal pod záštitou soudružky Švorcové Festival divadelního mláďá v Prešově, na kterém Divadlo Vítězslava Nezvala Karlovy Vary, kde jsem měl právě angažmá, hostovalo s inscenací Scherhauferyovy hry 11 dní křižníku *Kniže Potěmkin* v režii Zdeňka Pospíšila. A právě tam jsem jednoho rána viděl Ypsilonku hrát na ulici nějakou féerii o Michelangelovi. Pouliční divadlo se všim všudy, skvělá podívaná. Večer pak uvedli Schmidovu hru *Třináct vůní* (Z deníku zákyně), kterou režíroval Ewald Schorm, tedy klasické kukátkové divadlo. Fascinovalo mě jejich velké rozpětí, a tak jsem se rozhodl, že chci v Ypsilonce hrát. Nelenil jsem, zašel za Schmidem do tamošního divadelního klubu a požádal ho o angažmá. Nezval mě. Asi deset let jsem se pak do Ypsilonky pravidelně dobýval. Vždy tak jednou dvakrát za rok, možná i víckrát jsem tam zašel a optal se Schmidu, jestli už mě vezme. Byl jsem neodbytný jako stáří.

Až nakonec...
V létě 1989 emigroval Ada Kohout do Švýcarska. Napsal jen korespondák, že se nevrátí a že v divadle končí. Soudruh Chocholouš, tehdejší ideologický tajemník kultury na Národním výboru hlavního města Prahy, řekl Schmidovi, že musí místo rychle obsadit, nebo o něj přijde. V té době jsem pracoval na dráze jako traťový dělník. Akorát jsem přišel ze šichty a zavolal telefon. Volal Schmid, jestli můj zájem trvá. Zašel jsem zpátky na nádraží, vrátil nadřizemému erární oblečení a průkazku na jízdné zdarma a druhý den ráno byl na první zkoušce. Nastoupil jsem 3. září 1989 s tím, že už jsem měl podepsaných Několik vět. A protože tehdy Ypsilonka patřila pod Divadlo Jiřího Wolkeru, měl jsem mít s jeho ředitelem ideologický pohovor. Do sametové revoluce už jsme se ale nestihli sejit.

Účastnil jste se listopadových událostí?
Aby ne, měl jsem za svůj život komunistů plné zuby, tak jsem to prožíval. Byl jsem členem stávkového výboru Ypsilonky a jako exemplární příklad jezdil lidem ukazovat pruhované nohy od obušků z Národní třídy. Nikdy nezapomenu, jak nás policajti stlačili transportéry se sítěmi a dav doslova slisovali. Naštěstí mě nemlátili do hlavy, ale zaměřili se na holé nohy pod kraťasy. Co se týče divadla, měli jsme rozezkoušenou autorskou hru o Karlu Havlíčku Borovském, kde jsem měl hrát Josefa II. K premiéře ovšem nikdy nedošlo, protože dramaturg Jarďa Etlik přinesl hru Woodyho Allena *Bůh v překladu Michaela Žantovského*, která se stala hitem. V porevolučních letech, kdy se do divadla moc nechodilo, jsme měli narváno. Zažil jsem i třídní frontu na vstupenky. Během několika desítek minut bylo vyprodáno na celý měsíc, a to bez

jakékoli propagace. Zázrak, který se už asi nevrátí. Hrál jsem tam Königswalda, jakéhosi ředitele hlediště, který určoval, co budou diváci dělat, takže jsem tak trochu škodolibě terorizoval. Byla to moje první role v Ypsilonce. Na sobě jsem měl krátké smokingové kalhoty, frak, frakovou bílou vestu bez košile, motýlka a k tomu křusky a podkolenky.

Neméně úspěšné byly i další inscenace jako *Prodaná nevěsta* aneb *Pojď domů, ona brečí* nebo *Mozart v Praze*.

S těmi jsme sjedžili snad půlku světa. S Mozartem v Praze jsme byli i v Jihoafrické republice. Měli jsme takzvanou anglickou verzi, v níž jsme se některé důležité pasáže naučili anglicky. Během našeho zájezdu v Anglii v Timesech napsali, že hostující Studio Ypsilon je pravděpodobně nejzářivějším malým divadlem v Evropě. Měli jsme narváno. Na *Tchaj-wan* jsme jeli s *Prodanou nevěstou* a s námi i překladatel profesor Sehnal, který připravil perfektně načasované titulků v čínštině. Reakce publika díky nim odpovídaly dění na jevišti, byly okamžité. Hrál jsem ve velkém sále pro tři tisíce lidí. Skvěle se o nás starali. Přiděli nám dokonce průvodkyni, která kdysi provázela i Miroslava Ondříčka a Luciana Pavarottiho, když ve druhé polovině osmdesátých let natáčeli dokument o slavném Pavarottiho turné po Číně *Distant Harmony*.

NÁVRAT MEZI ŽIVÉ

Z jedné z cest jste si přivezl západonilskou horečku, která vás na čas vyřadila z běžného života. Vzpomenete si na moment, kdy jste na sobě začal pociťovat první příznaky?

Nemoc vypukla snad po štipnutí nakaženým komárem. Na dovolené na Kypru jsem omdlel a skončil v nemocnici, kde sice zjistili, že je něco špatně, ale nemohli přijít na to co. Naštěstí jsem nebyl pojištěn u žádné české, ale u Evropské cestovní pojišťovny, která všechno vyjádě zaplatila. Stál jsem jí přes dvacet tisíc eur... Dodnes se u nich pojišťuji. Ochrnul jsem a ležel přes tři měsíce na ARO v příbramském špitále. Chvilu jsem byl v kómatu, chvíli mě udržovali v umělé spánku. Když jsem se dal trochu dohromady, převezli mě do Motola na rehabilitaci k Pavlu Kolářovi. Díky Vojtově metodě se mi tam první pohnuly nohy a o něco později jsem v bolestné křeči udělal první krok – ale zpátky, čímž se ukázalo, že budu asi zpátečník... Pak jsem byl půl roku v Kladru, odkud jsem odešel o holích, bez vozíku! Zázraky se dějí.

Na jak dlouho jste byl vyřazen z provozu?

Vlastně na celou sezonu, od září 2007 do následujícího jara. Už na Vánoce pro mě ale přijel Martin Dejdar a velkou dávkou mě odvezl do Ypsilonky na jeden z každoročních improvizčních Vánočních večerů. Na představení jsem samozřejmě seděl na vozíku. Po několika měsících jsem se tak díky němu dostal na jeviště. Máloco tak silného jsem zažil – ten pocit být znovu před diváky. Vnímám jsem to jako návrat do

života, i když jsem ještě nevládal chůzi. Paní primářka z Kladru o celé akci věděla, můj dočasný únos byl legální. (Nejen) Martin Dejdar mě navštěvoval. Naložil mě na vozík a projížděli jsme se po areálu Motola nebo v Kladru. A jednou všichni zdrhl Schmidovi ze zkoušky a přišli za mnou do Motola. Každý mi něco přinesl, Martin třeba krabici tatranečků, které miluji. A každá byla jiná. Dal si tu práci a takhle je namíchal.

Kdy začal váš regulérní návrat do života?

Nejdřív jsem byl na nemocenské a pak v plném invalidním důchodu. Nikdy mě ale z divadla nevyhodili a nepřestali se mnou počítat. Postupně jsem začal hrát o holi, později občas i bez ní. Ještě o holi jsem v příbramském divadle nazkoušel svou první roli pro nemoc – doktora Vlacha v *Jirotkově Saturninovi*. Na zkouškách jsem byl štěstím bez sebe. Krásně mě přijali i v Ypsilonce, kde to funguje podobně jako v Kladru. Drsných fórů se nikdo neofká. Jednou jste mrzák a tím je vše dané. I když jsem se z toho částečně vykoukal, určitý pohybový hendikep mi zůstal, ani hlava mi nejede úplně naplno. Tím jsem sice možná trpěl už předtím, teď na to mám ovšem potvrzení! Nikdo na mě naštěstí nebral přehnané ohledy; důležité je se z toho nepo...!

Právě s Příbrami se pojí vaše herecké začátky.

V Příbrami jsem začínal jako elév, protože jsem třikrát dělal přijímačky na DAMU, marně. Poprvé to bylo v roce 1966, kdy byl vedoucím ročníku pan profesor Nedbal. Když jsem dostal dopis, že jsem nebyl pro velký počet uchazečů přijat, s kamarádem jsme se za ním vydali do Prahy. Našli jsme si, ve kterém divadle ten večer hraje, a vrátěnému zalhali, že panu profesorovi neseme důležitý vztek. Nedbala jsme přepadli v klubu, měl na hlavě paruku, takže jsme ho hned nepoznali. Seděl, popíjel kávu a kouřil. Posadili jsme se k němu a na férovku se ho zeptali, proč nás nezvali.

Jak reagoval?

Řekl jen: *Až nebudete takovi jelimánci z bráských lesů, zase se přihlaste. Na shledanou*. Byl s námi hned hotový. Zvedli jsme se a jeli zpět domů do Příbrami. Z druhých přijímaček si nic nevybavuji, ale ty třetí jsem dělal během vojny. Vedoucím ročníku byl Ota Sklenčka. Tehdy už jsem se cítil jako mazák a nepřipouštěl si, že by mě nezvali. Jenže hned v prvním kole jsem od něj dostal po čumáku. Prohodil mým směrem jen tři slova: *Absolutní absence talentu*. V duchu jsem si řekl: *Počkej, děkuji! Až spolu jednou budeme točit, vmetu ti to do tváře*. A stalo se?

Ano! Opravdu jsme se spolu jednoho dne ocitli na place. Točili jsme nějaký film o partyzánech, kde jsem měl vyházet do povětří starý most, a tenhle starý komunist hrál vedoucího party partyzánů. Když technici připravovali výbuch, seděli jsme spolu vedle koleje a čekali na záber. Tehdy jsem sebral odvahu a řekl mu: *Vy jste mě tehdy vyrazil z přijímaček*. Vůbec si to samozřejmě nepamatoval a jen podotkl: *Viš, jak by mladý*

Roli Firse nastudoval za Ladislava Trojana, který ze zkoušení odstoupil (Anton Pavlovič Čechov: *Višňový sad*, režie Martin Čičvák, premiéra 13. září 2021, Divadlo pod Palmovkou) FOTO MARTIN ŠPĚLDA

venkovský kluk, jako jsi tenkrát byl, dopadl v Praze? Já na to: Vy jste mě tedy vlastně zachránil před nástrohem velkoměsta? A on: No bože! Jako správný komunista měl na všechno odpověď...

Z PŘIBRAMI DO VARŮ A ZPĚT

Vraťme se k vašemu angažmá v Příbrami.

Do Příbrami jsem se dostal z protekce díky Vlastě Fáberové, která byla za války členkou Ústředního výboru KSČ (několik let mimochodem strávila v koncentračním táboře Ravensbrück). Protože byla ve straně, dostala za úkol vést divadlo ve Varnsdorfu, které pak bolševici zrušili. Někdy v první polovině šedesátých let ji nakonec přijali jako herečku do příbramského divadla. Kamarádila se s mými rodiči, a když jsem potřebl neuspěl na DAMU, po skončení vojny jsem za ní zašel s prosíkem, zda by se za mě nepřimluvil. S tehdejší ředitelkou Stanislavou Vyskočilovou mě přijetí domluvila a po auditní zkoušce jsem nastoupil jako elév za 980 Kč hrubého. První neexistující roli služebního čerta jsem získal v inscenaci Dalská, hříšná ves aneb Zapomenutý čert, která měla premiéru v roce 1969 na desetileté výročí založení divadla. Do Příbrami jsem nastoupil také 3. září, hned po vojně. Byl jsem celkem spokojený, i když jsem tam žádnou pořádnou roli nedostal. Po několika letech v angažmá bez větších rolí jsem se dohodl s tehdy čerstvě vzniklým prostějovským HaDivadlem.

Proč k tomu nakonec nedošlo? Když dostali můj kádrový profil z Příbrami, odepsali mi, že mají svých starostí dost a nepotřebují si přidělovat další. „Krásně“ mi ho tehdy sepsala soudruška Bezoušková, jejíž syn emigroval na Západ, takže musela být o to víc angažovaná, aby se soudruhům zavděčila. Ona byla z titulu své funkce kádrovačky a estébáčky v divadle celkově velmi výkonná.

Jako Tom Drát v moderní verzi Shakespeara *Snu noci svatojánské* (William Shakespeare: *Sen noci svatojánské*, jak se nám zdá, režie Martin Tichý, premiéra 3. prosince 2021, Studio Ypsilon) FOTO JIŘÍ KOTTAS

Takže místo HaDivadla vedly vaše kroky také na západ, do Karlových Varů?

Ano. V době mého angažmá v Karlových Varech u nás režíroval Zdeněk Pospíšil, který mě lanal do Brna na „Provázek“. Láková nabídka, bylo to divadlo mimořádných osobností: Tálská, Scherhauser, Pospíšil, Donutil, Kellarová... Dnes tam mám kamarády. Zasluhu na úspěchu divadla měl mimo jiné režisér Sokolovský, byl učitelem té první trojky. Ale nechtělo se mi měnit a zůstal jsem v Karlových Varech.

Se Sokolovským jste často pracoval. Sokolovský byl také šilný a byl i komunist, ale jako divadelník úžasný. Věci formuloval jasně a zřetelně, což mám rád. Měl báječný názor na divadlo, hercům nechával svobodu a navíc byl roztomilý a vtipný společník. Právě díky němu jsem se naučil, jak by měla vypadat historika a jak ji správně pointovat. V televizi jsem u něj hrál jen malou roli v nějakém

polozapomenutém seriálu, ale divadlo jsem s ním dělal rád. V Karlových Varech jsem se ale setkal i s Petrem Novotným, který tam inscenoval úžasnou hru Život Eduarda II. Anglického, kde jsem hrál sice jen Mortimerova pohánka, ale zato jsem mohl sledovat strhující výkon svého divadelního guru Gustava Opočenského. Během představení měl tři monology, na které bylo v portálech narváno, což je vždycky známka toho, že to za to stojí. Chodili se na něj dívat kolegové i ostatní zaměstnanci divadla. Byl úžasný. Rád bych se s touto hrou ještě někdy setkal. Zahrát si Mortimera by bylo fajn.

Jaká panovala v karlovarském divadle politická atmosféra?

Uvedu příklad, od kterého můžete spoustu věcí odvodit. Zkoušeli jsme zmiňovanou hru 11 dní křičnicí Kniže Potěmkin o vzpouře na Potěmkinu a kořenech ruské revoluce. Tehdejší ředitel, jistý Miroslav Mráz alias Xaver, byl velice zvláštní persona. Jezdil na vedení Státní bezpečnosti, byl s ním hodně propojený, údajně prý jeden čas dělal i převaděče na hranicích a vodil lidi do rukou StB. Jednou jsem se ho na to zeptal, ale neodpověděl mi... Velmi rozporuplný člověk. Byl jsem u toho, když křičel na Zdeňka Pospíšila, že mu rudou barvu vtluče do palice. Chtěl, aby byla na plakátě k inscenaci velká rudá hvězda, s čímž režisér nesouhlasil, protože by pak na představení nikdo nepřišel. Oba byli podobné typy lidí, často na sebe řvali. A vítě, jak ředitel dopadl?

Povídejte. Když navštívil svou příbuznou v Západním Berlíně, kterou před

S Vojtěchem Závěským, Kateřinou Fixovou a Vladimírem Seničem v adaptaci Saturnina (Zdeněk Jirotka, František Zborník: Saturnin, režie Milan Schejbal, premiéra 8. dubna 2009, Divadlo A. Dvořáka Příbram) FOTO IVO MIČKAL

soudruhy zapíral, po příjezdu byl na vrcholu celožitovního naštvaní a zklamání. Hned druhý den mi řekl: *Celý život mě vodili za nos. Byl jedním z mála soudruhů, kteří komunismu oddané věřili. A když pak viděl výkladní skříň kapitalismu, kde mu na jeho celožitovní bolesti dali léky, co hned zabraly, úplně obrátil. Dal se na židovskou víru. Se svojí ženou, kterou na konci války na poslední chvíli vytáhl z transportu a vykurýroval ji, vychoval dvě adoptivní dcery. Po návratu z Berlína začal prohlašovat, že se nevadí jinam než na Západ. V hospodě, kam kdysi chodil obhajovat socialismus, na něj najednou dštil síru. Když se o tom doslechli okresní tajemníci, vydala se za ním stranická výprava, na kterou řval z balkonu: *My house, my castle!* a hodil jim na hlavu roztrhanou stra-*

STRANICKÝM TAJEMNÍKEM

Proč jste se tedy vrátil zpět do Příbrami?

Doma je doma. V jedné címhé na divadelní ubytovně se žít nedá. Také už jsme měli se ženou dvě děti, takže žádná procházka růžovým sadem. V jednu chvíli už to vypadalo na rozvrat manželství, a když tedy přišla nabídka do Příbrami, přijal jsem ji. Angažoval mě ředitel Čaněk, jenže se tam záhy objevil Vojtěch Trapl, který vystupoval jako přítel všech... Napsal například hru *Tobě hrana zvonit nebude*, kterou pak i zfilmoval. Podílel se na přípravě spartakiád, psal komunistické verše – prostě Michelangelo socialistické kultury se vším všudy. Na počest jeho sedmdesátých narozenin divadlo uvedlo jeho hru *Kdo jinému jámu kopá*. A mě obsadil do role okresního tajemníka strany. Tak důležitou roli mi světil.

Jak jste si s ní poradil?

Šlo o příběh herce, kterého vyrazili z divadla kvůli politickým názorům, a tak pracoval v cihelně. Posléze, když přiznal svoje pomýlení, ho vzali na milost zpět do angažmá. Měl jsem tehdy kamaráda, který pracoval v moderním provozu cihelny v Sedlčanech. A protože zkoušky byly k nepřečkáání, navrhl jsem Traplovi, abychom se seznámili s prostředím cihelny. Přidal jsem k tomu patičnou omáčku, a tak jsme na exkurzi vyjeli. V cihelně jsem mu řekl: *Soudruhu Traple, co kdybychom přemluvili soudruhy, aby nám dali jednu cihlu s sebou, abychom měli na jevišti atribut právě dělnické práce?* Jeho srdce zaplesalo, byl nadšený, strašně jsem si ho tím získal. Pak mu ale jeden z dramaturgů prozradil, že si z něj utahuji. A to jsem od něj ještě o prázdninách dostal dopis, jak dělám roli báječně, že pro ni konečně našel herce a že budou silní straníci funkcionáři mou budoucností, na které mohu stavět. Ještě ho mám schovaný.

Předpokládám, že na informacím od dramaturga nezareagoval s klidem.

Velmi jsem ho zklamal. Dozvěděl se to navíc v období, kdy byl generálním tajemníkem ÚV KSČ zvolen soudruh Milouš Jakeš. Byli velcí kamarádi a Jakeš měl přijet na premiéru. Z inscenace mě proto Trapl těsně před generálkami okamžitě vyrazil. Už ani nevím, kdo mou roli převzal. Tím jsem v divadle de facto skončil. S dotyčným dramaturgem, který mě napráskal, jsem si to pak o samotě vyřkl... Když jsem řediteli Kamínkovi dával výpověď, nechtěl mě pustit, prý až za půl roku. Zašel jsem tedy k právníkovi, který mi poradil paragraf 51 o nevyhovující kvalifikaci. Neměl jsem přece vystudovanou DAMU. Za tři neděle jsem tedy z divadla vypadal. Hned jsem si ale musel najít práci, aby mě nepotahovali za příživnictví. Během dalšího týdne mě totiž na ulici několikrát „náhodně“ kontrolovali uniformovaní policisté, jestli jsem v pracovním poměru. Šli po mně. Když už se mi to stalo popatě, náhodou jsem potkal bývalého spolužáka, který pracoval na nádraží. Domluvili jsme se, že u drah nastoupím na poloviční úvazek, abych měl v občance razítko a zároveň mohl točit filmy. Nechtěl jsem absolvovat jejich výslechy. Vím moc dobře, co komunisti uměli. A tím jsem se vlastně obloukem vrátil k Československým dramám, od kterých jsem utekl ke své milované Ypsilonce.

Chlapík, který neopustil Příbram

Pavel Nový – legenda, herec, sportovec, obětavec, blázen... Chlapík, který nikdy neopustil své bydliště v Příbrami a klidně i denně dojíždí do Prahy i po celé republice, aby se „roztrhl“ pro diváky. V posledních letech ale bohužel jezdí elektromobilem, takže občas nedojede...

Jako herec je na plátně natolik autentický, že mu všechno věříte. A o to jde! Jako člověk je nesmírně obětavý a nezištný. Jakýkoli průvih něhého druhého pro něj nebyl a není důvodem k tomu, aby nebyl po ruce. Má skutečně velké srdce. Je jen málo lidí, na které se můžete spolehnout, že když řeknou: *Přijedu*, nemusíte je uhanět. A co všechno ví! Můžete před ním otevřít jakýkoli problém a on zná vždycky nějaké řešení. To pochopitelně vede k mnoha úsměvným situacím a díky jeho dobrotě si ho tak často dobíráme. Ledacos nám „sežere“, jednou dokonce i papírový ubrousek upravený na palačinku... To proto, že se stává „jak k dílu, tak k jídlu“. Hrozně rád vypráví veselé příběhy a někdy s takovou vehemencí a zaujetím, že se mu ztratí dech. A to se smějeme nejvíce!

Před pár lety na Pavla „naskočil“ zákeřný vir, který ho naprosto paralyzoval. A nevydrželo to dobře... Ale díky tomu, jaký je člověk a silný charakter, vir záhy překonal a nemožné se stalo skutečností. Pavel chodí, řídí, hraje na divadle i ve filmu, poradí, pomůže, a když má čas, zahraje si s námi i hokej. Víc takových Pavlů, víc takových Nových lidí!

MARTIN DEJDAR

S Janou Synkovou se na jevišti Ypsilonky potkává více než třicet let (Jan Schmid, Miroslav Kořínek: *Prodána nevěsta*, režie Jan Schmid, premiéra 6. června 1996, Studio Ypsilon) FOTO PAVEL VÁCHA